

Památce Grzegorze Gazdy

Ivo Pospíšil (Brno)

Jako blesk z čistého nebe – byť s velkým zpožděním – přišla k nám v této tragické době šokující zpráva o náhlém úmrtí Grzegorze Gazdy (13. 10. 1943 – 28. 8. 2020), profesora humanitních věd, historika a teoretika literatury, komparatisty a genologa na univerzitě v Lodži. Jako absolvent lodžského lycea J. Lelewela vstoupil na Filologickou fakultu Lodžské univerzity, kterou ukončil roku 1966 v oboru polská filologie se specializací filmologie: magisterský titul získal prací o polském poetickém filmu pod vedením prof. Bolesława Lewického, v letech 1967–1969 byl doktorandem v Polské akademii věd a titul doktora humanitních věd získal roku 1972 prací o polském futurismu za vedení prof. Stefanie Skwarczyńskiej, mezi recenzenty byl mj. Michał Głowiński. Habilitoval se spisem z dějin evropských avantgard, který recenzoval kromě Stefanie Skwarczyńskiej také Janusz Sławiński. Práce mezi elitami polské literární vědy a estetiky ho vedla k pokračování v přesazích od literární vědy k teatrologii a filmové vědě: to zúročil nejen v průběhu celého svého vědeckého působení, ale také na sklonku svého života, jenž svázal s bádáním o židovské kultuře.

Svou akademickou činnost spojil s univerzitou v Lodži, kde byl postupně starším asistentem, adjunktem, docentem a mimořádným a řádným profesorem (tím se stal roku 2002). Byl dlouholetým vedoucím nejprve katedry filmové vědy, současně byl proděkanem Filologické fakulty, později šéfoval katedře teorie literatury a ještě později byl ředitelem širšího celku tak, jak se stále něco reorganizuje a přeskupuje, ale v podstatě pokrýval literární teorii, komparatistiku, genologii, bádání o avantgardě transcendingující k teatrologii a filmologii. V sedmdesátých letech 20. století působil krátce na univerzitě ve francouzském Caen. Deset let (do roku 2012) byl členem senátu Lodžské univerzity. Jeho rukama prošly více než tři stovky diplomových prací a řada doktorandů a žáků obecně, byl promotorem při udělení čestných doktorátů Januszi Sławińskému a izraelskému spisovateli a profesorovi Amosi Ozovi (vl. jm. Klausner), jehož rodiče přišli do Izraele už před druhou světovou válkou z tehdejšího Polska (Wilno, Równe, dnes litevský Vilnius a ukrajinské Rivno, rus. Rovno, mimochodem někdejší centrum volyňských Čechů). Od roku 2003 byl členem vědecké rady Literárněvědného institutu Polské akademie věd a Komitétu věd o kultuře, v letech 2007–2010 byl členem Centrální komise pro udělování hodností a titulů. V letech 1997–2012 byl redaktorem univerzitní série *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Scientiae Artium i Litterarum*. A především byl od roku 1997 do roku 2013 šéfredaktorem proslulého, jediného evropského genologického časopisu *Zagadnienia rodzajów literackich* (viz dále). Na základě naší spolupráce v redakční radě ZRL se stal také členem redakcí brněnských slavistických časopisů *Slavica litteraria* a *Novaja rusistika*. Napsal, spoluvytvoril nebo redigoval více než 20 knih a více než sto vědeckých studií publikovaných v Polsku i jinde. V letech 1970–1995 byl sekretářem Komise poetiky

a stylistiky Mezinárodního komitétu slavistů (tam jsme se vystřídali: byl jsem jejím předsedou od roku 1998) a členem Komise pro srovnávací literární vědu téhož orgánu a dále několika polských vědeckých společností.

Z klíčových publikací uvádíme alespoň: *Futuryzm w Polsce* (Wrocław, 1972), *Awangarda – nowoczesność i tradycja. W kręgu europejskich kierunków literackich pierwszych dziesięcioleci XX wieku* (Łódź, 1987), *Słownik europejskich kierunków i grup literackich XX wieku* (Warszawa, 2000, 2009), *Dwudziestolecie międzywojenne. Słownik literatury polskiej* (Gdańsk, 2008) a redigování svazku *Słownik rodzajów i gatunków literackich* (Kraków, 2006; 2012).

Poznal jsem Grzegorze Gazdu právě v souvislosti s časopisem *Zagadnienia rodzajów literackich*. Od svého vzniku na konci padesátých let 20. století měl dvě redakce – jednu ve Vratislavi a druhou v Lodži. Obě univerzitní města mají svou historii a zaznamenávají její stopy: Vratislav (Wrocław), spjatá se Zeměmi Koruny české, Lodž s populací polskou, německou, židovskou, ruskou a jinou, připomínající svou průmyslovou minulostí Brno, vytvořivši pojem „Lodzer Mench“ a zafixovaná v polské pozitivistické/realistické literatuře: Grzegorz Gazda se právě židovské dimenzi Lodže zabýval. Spolupracoval jsem od osmdesátých let minulého století tradičně s vratislavským centrem reprezentovaným prof. Janem Trzynadlowským, v Lodži to byla učitelka Grzegorze Gazdy prof. Stefania Skwarczyńska – oba byli absolventy polské Lvovské univerzity, Skwarczyńska byla učitelkou Jana Trzynadlowského ještě ve Lvově. Musím zmínit i Trzynadlowského úzkého spolupracovníka a nástupce Bogdana Pięczku. Bohužel už nikdo z nich není mezi námi. Setkával jsem se s profesorem Gazdou v Lodži i v Brně (konference, individuální pobyty): naposledy mě pozval na představení židovského divadla a pochvaloval si, jak Lodž znovuobjevuje tuto tradici a historii města vůbec.

I když profesor Grzegorz Gazda zasahoval do různých badatelských okruhů, za zásadní jsem vždy považoval jeho vedení časopisu ZRL a zejména jeho tvorbu *Slovníku literárních žánrů*, kde shrnul materiály vycházející postupně v tomto časopise od samotného jeho vzniku – na něm se brněnští slavisté od konce padesátých let systematicky podíleli – a nakonec také i na jeho knižní podobě. Grzegorz Gazda byl – kromě vědeckých výkonů (literární směry, avantgarda, žánry, divadlo a film, teorie literatury) a významného postavení v polské vědě – také spolehlivým přítelem, spolupracovníkem a dobrým člověkem. To je zejména v dnešních humanitních vědách možná to vůbec nejpodstatnější. Terén kvalitní polské genologie a komparistiky – jako i jinde – zvolna opouští její klíčové postavy.

prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc.

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, CZ

ivo.pospisil@phil.muni.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.